

TYÖASIAINVALIOKUNTA

Lausunto 16/1996 vp

Hallituksen esitys 51/1996 vp

Talousvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 7 päivänä toukokuuta 1996 hallituksen esityksen 51/1996 vp laiksi vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että työasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa talousvaliokunnalle.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina ministeri Antti Kalliomäki ja hallitusneuvos Kristian Tammivuori kauppa- ja teollisuusministeriöstä, rikosylitarkastaja Keijo Suuripää sisäasiainministeriöstä, yliarkkitehti Elina Raatikainen ympäristöministeriöstä, piiripäällikkö Jaakko Itäkannas Uudenmaan työsuojelupiiristä, toimitusjohtaja Guy Wires Kaupan Keskusliitosta, johtaja Heikki Ropponen Kaupan Työnantajaliitosta, lakimies Kaija Kortekangas Liikealan Ammattiliitosta, johtaja Rauno Vanhanen Suomen Yrittäjät ry:stä, puheenjohtaja Pertti Turunen Suomen Kähertäjäliitosta, toimitusjohtaja Eino Tenhunen Pohjois-Karjalan Osuuskaupasta, yrityskonsultti Yrjö Kotisalo ROPE-yhtiöistä sekä kauppiaat Aune Hietala, Matti Mäki, Jaana Nurmela ja Matti Puhakka.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan, että vähittäiskaupat sekä parturin- ja kähertäjäliikkeet saisivat olla avoinna kello 7:n ja kello 21:n välisenä aikana. Kirkollisena juhlapäivänä, vapunpäivänä ja itsenäisyyspäivänä liikkeiden tulisi olla suljettuina. Joului- ja juhannusaattona liikkeet saisivat olla avoinna kello 13:een saakka. Ehdotus sisältää luettelon niistä kaupan erityismuodoista, joita laki ei koskisi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Valiokunnan kannanotot

Valiokunta on asian käsittelyssä keskittynyt toimialaansa kuuluvissa kysymyksissä arvioimaan hallituksen esityksen vaikutuksia kaupan alan työllisyyteen, työaikaan ja työturvallisuuteen.

Työllisyysvaikutukset. Kauppa- ja teollisuusministeriö ja työministeriö tilasivat hallituksen esityksen valmistelua varten tutkimuksen, jossa selvitettiin liikkeiden aukioloaikojen vapauttamisen vaikutuksia kaupan alan työllisyyteen. Tutkimuksessa arvioidaan aukioloaikojen vapauttamisen lisäävän kaupan myyntiä. Nykyistä vapaampien aukioloaikojen katsotaan johtavan sekä entisten työpaikkojen vähenemiseen että uusien syntymiseen. Ministeriöiden tilaamassa tutkimuksessa todetaan vapauttamisella olevan lievästi työllisyyttä parantava vaikutus: uusia työpaikkoja syntyy noin 2 000, joista noin puolet on osa-aikaisia.

Ministeriöiden tilaaman tutkimuksen teoreettisia lähtökohtia ja käytettyjä tutkimusmenetelmiä on arvosteltu ja tutkimuksen lopputulos on asetettu kyseenalaiseksi. Eräissä muissa tutkimuksissa on päädytty erilaisiin, jopa päinvastaisiin lopputuloksiin. Aukioloaikojen vapauttamisen on arvioitu vähittäiskaupan toiminnan tehostumisen kautta vähentävän olemassa olevia työpaikkoja enemmän kuin luovan uusia. Valiokunta suhtautuu varauksellisesti hallituksen esityksen arvioon muutosten työllistävästä vaikutuksesta ja toteaa, että asiaa koskevien tutkimusten tulokset ovat keskenään ristiriitaisia eikä vähittäiskaupan aukioloaikojen työllisyysvaikutuksista ole esitetty luotettavaa arviota.

Työaika ja työntekijöiden tarvitsemat palvelut. Suurin osa vähittäiskaupan alalla työskentelevistä työntekijöistä on naisia ja työsuhteet ovat

usein osa-aikaisia. Aukioloaikojen vapauttamisen on oletettu lisäävän osa-aikaisten työsuhteiden käyttöä ja työn jaksottamista asiakasvirtojen mukaisesti useampaan jaksoon vuorokauden aikana. Työn jaksottaminen lisää työntekijöiden sitoutuneisuutta työhön ja työmatkakustannuksia. Työn tekeminen iltaisin ja viikonloppuisin edellyttää, että työntekijöiden ja heidän perheittensä tarvitsemia palveluita on nykyistä paremmin saatavana. Aukioloaikojen pidentäminen saattaa vaikuttaa joukkoliikenteen ja lastenhoidon järjestelyyn.

Työturvallisuus. Aukioloaikojen pidentäminen lisää yksintyöskentelyä iltaisin ja viikonloppuina. Yksintyöskentelyyn liittyy työturvallisuusepäkohtia: erityisesti turvattomuus ja vaikeudet taukojen pitämiseen lisääntyvät. Rikossentorjunnan neuvottelukunnan työryhmä

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Reijo Lindroos /sd, varapuheenjohtaja Armas Komi /kesk, jäsenet Tuula Haatainen /sd, Kari Kantalainen /kok, Anne Knaapi /kok, Kalevi Lamminen /kok (osittain), Pirkko Peltomo /sd (osittain), Heikki

(Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 7/1993) arvioi, että henkilökunnan määrä vaikuttaa myös liikeryöstöjen kohdentumiseen. Rikoksen kohteena on todennäköisemmin liike, jossa on vähän henkilökuntaa. Työryhmä teki ehdotuksia liikeryöstöjen ehkäisystä ja piti yhtenä tärkeimpänä toimenpiteenä sitä, että kaupan ala järjestäytyy kehittämään turvallisuutta. Valiokunta pitää tärkeänä, että liikkeiden aukioloaikojen pidentämisestä mahdollisesti aiheutuvat vaikutukset työturvallisuuteen selvitetään.

Edellä esitetyn perusteella työasiainvaliokunta esittää kunnioittavasti,

että talousvaliokunta laatiessaan mietintöään ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Rinne /sd, Raimo Tiilikainen /r, Maija-Liisa Veteläinen /kesk (osittain), Marja-Leena Viljamaa /sd ja Jorma Vokkolainen /vas sekä varajäsenet Esa Lahtela /sd, Tauno Pehkonen /skl (osittain) ja Eila Rimmi /vas.